

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ЗЕМЛЕРОБСТВА І АГРОХІМІЇ ІМ. В.І. САЗАНОВА

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(обов'язкова навчальна дисципліна)

ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО

освітньо-наукова програма – Агрономія
спеціальність – 201 – Агрономія
галузь знань – 20 – Аграрні науки та продовольство
освітній ступінь – Доктор філософії

Розробник:
Гангур Володимир,
завідувач кафедри рослинництва,
доктор сільськогосподарських наук,
старший науковий співробітник

Гарант ОНП:
Поспелов Сергій,
доктор сільськогосподарських наук,
професор, завідувач кафедри
землеробства і агрохімії ім. В.І.
Сазанова

Опис навчальної дисципліни та інформація про розробника

Назва навчальної дисципліни	Органічне землеробство
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	обов'язкова навчальна дисципліна
Назва структурного підрозділу	Кафедра землеробства і агрохімії ім. В.І. Сазанова
Контактні дані розробників, які залучені до викладання	<i>Викладач:</i> Гангур В.В., доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник <i>Контакти:</i> ауд. 51 (навчальний корпус № 1) <i>e-mail:</i> volodymyr.hanhur@pdaa.edu.ua <i>Сторінка викладача:</i> https://www.pdaa.edu.ua/people/gangur-volodymyr-vasylovych
Рівень вищої освіти	Третій рівень (освітньо-науковий) – доктор філософії
Спеціальність Освітня програма	201 – Агрономія ОНП Агрономія
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	Базові знання з стратегії стійкого розвитку в глобальному середовищі, агроекології.

Заплановані результати навчання:

Мета вивчення навчальної дисципліни – формування біологічно-орієнтованих концептуальних знань щодо оптимізації, відтворення природних екосистем шляхом впровадження органічного господарювання, адаптованого до регіональних ґрунтово-кліматичних умов.

Основні завдання навчальної дисципліни: отримати знання та набути навички і вміння щодо розроблення та впровадження екологічно безпечних заходів відтворення родючості ґрунту; ґрунтозахисних способів і систем обробітку ґрунту; відомостей про біологічні особливості бур'янів та ефективні заходи регулювання рівня їх шкодочинності в агрофітоценозах; науково обґрунтовані сівозміни та принципи їх побудови в органічному землеробстві; захист ґрунтів від ерозії; формування комплексу технологічних прийомів спрямованих на максимально-можливе розкриття та реалізацію ресурсного потенціалу продуктивності посівів.

Компетентності		Програмні результати
загальні	фахові	
<p>ЗК 5. Здатність розробляти та управляти науковими проектами, ініціювати організації досліджень в галузі науково-дослідницької та інноваційної діяльності з урахуванням фінансування науково-дослідницьких робіт.</p> <p>ЗК 6. Здатність до участі в науковій кооперації (міжгалузевій, міжнародній тощо).</p> <p>ЗК 7. Здатність презентувати результати своїх досліджень.</p> <p>ЗК 9. Здатність здійснювати науково-дослідну та науково-виробничу діяльність зберігаючи природне та культурне надбання.</p>	<p>ФК 3. Вміння володіти інформацією щодо сучасного стану і тенденцій розвитку світових і вітчизняних агротехнологій вирощування сільськогосподарських культур.</p> <p>ФК 8. Вміння розробляти систему експериментальних досліджень для практичного підтвердження теоретичних допущень та реалізувати її у агротехнологічному процесі.</p> <p>ФК 9. Здатність створювати нові знання через оригінальні дослідження, якість яких може бути визнана на національному та міжнародному рівнях</p> <p>ФК 11. Знання і дотримання норм наукової етики і академічної доброчесності.</p>	<p>ПРН 2. Мати ґрунтовні знання предметної області та розуміння професії, знання праць провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальні праці у галузі дослідження, формулювати мету власного наукового дослідження як складову загально-цивілізаційного процесу.</p> <p>ПРН 6. Ініціювати, організувати та проводити комплексні дослідження у науково-дослідницькій та інноваційній діяльності.</p> <p>ПРН 13. Використовувати сучасні інформаційні та комунікативні технології при спілкуванні, обміні інформацією, зборі, аналізі, обробці, інтерпретації джерел.</p> <p>ПРН 22. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми землеробства з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів.</p>

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин							
	денна форма (201АС-А-дфд-2020 [1]; 201АС-А- дфд-2021)				денна форма (201АС-А-дфд-2021 [1]; 201АС-А- дфд-2022)			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	лаб	с. р.		л	лаб	с. р.
Тема 1. Концептуальні засади розвитку органічного сільського господарства.	18	2	–	16	38	2	–	36
Тема 2. Сучасні альтернативні системи землеробства.	18	2	–	16	40	4	–	36
Тема 3. Суть, цілі та завдання органічного землеробства.	19	2	–	17	44	4	4	36
Тема 4. Екологічні фактори життя рослин і закони землеробства.	21	2	2	17	48	2	10	36
Тема 5. Наукові підходи управління родючістю ґрунтів в органічному землеробстві.	25	2	6	17	40	4	-	36
Тема 6. Бур'яни як компонент агрофітоценозу та екологізація системи комплексних заходів їх контролювання.	27	4	6	17	-	-	-	-
Тема 7. Науково обґрунтована сівозміна – ключовий чинник органічного землеробства.	19	2	–	17	-	-	–	-
Тема 8. Проміжні, бінарні посіви та їх роль в органічному землеробстві.	19	2	–	17	-	-	–	-
Тема 9. Наукове обґрунтування ґрунтозахисних заходів та систем механічного обробітку ґрунту.	25	2	6	17	-	-	-	-
Тема 10. Протиерозійна організація території та протиерозійні заходи у ґрунтозахисному землеробстві.	19	2	–	17	-	–	–	–
Усього годин	210	22	20	168	210	16	14	180
Екзамен/залік	27							

Оцінювання результатів навчання.

Форми контролю результатів навчання (201АС-А-дфд-2020 [1]; 201АС-А-дфд-2021)

Програмні результати навчання	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти			Разом
	Виконання лабораторних робіт та їх захист	Виконання завдань самостійної роботи (конспект)	Екзамен	
ПРН 2	4	10	5	19
ПРН 6	20	10	5	35
ПРН 13	8	10	5	23
ПРН 22	8	10	5	23
Разом	40	40	20	100

Форми контролю результатів навчання (201АС-А-дфд-2020 [1]; 201АС-А-дфд-2021)

Програмні результати навчання	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти			Разом
	Виконання лабораторних робіт та їх захист	Виконання завдань самостійної роботи (конспект)	Контрольна робота	
ПРН 2	10	10	5	25
ПРН 6	10	10	5	25
ПРН 13	10	10	5	25
ПРН 22	10	10	5	25
Разом	40	40	20	100

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни (201АС-А-дфд-2020 [1]; 201АС-А-дфд-2021)

Назва теми	Види навчальної роботи студентів			Разом по темі
	виконання лабораторної роботи та її захист	виконання завдань самостійної роботи	підсумковий контроль (екзамен)	
1	2	3	4	5
Тема 1. Концептуальні засади розвитку органічного сільського господарства.	–	4		4
Тема 2. Сучасні альтернативні системи землеробства.	–	4		4
Тема 3. Суть, цілі та завдання органічного землеробства.	–	4		4
Тема 4. Екологічні фактори життя рослин і закони землеробства.	4	4		8
Тема 5. Наукові підходи управління родючістю ґрунтів в органічному землеробстві.	12	4		16
Тема 6. Бур'яни як компонент агрофітоценозу та екологізація системи комплексних заходів їх контролювання.	12	4		16

1	2	3	4	5
Тема 7. Науково обґрунтована сівозміна – ключовий чинник органічного землеробства.	–	4		4
Тема 8. Проміжні, бінарні посіви та їх роль в органічному землеробстві.	–	4		4
Тема 9. Наукове обґрунтування ґрунтозахисних заходів та систем механічного обробітку ґрунту.	12	4		16
Тема 10. Протиерозійна організація території та протиерозійні заходи у ґрунтозахисному землеробстві.	–	4		4
Екзамен	–	–	20	20
Всього	40	40	20	100

**Схема нарахування балів з навчальної дисципліни
(201АС-А-дфд-2021 [1]; 201АС-А-дфд-2022)**

Назва теми	Види навчальної роботи студентів			Разом по темі
	виконання лабораторної роботи та її захист	виконання завдань самостійної роботи	контрольна робота	
Тема 1. Концептуальні засади розвитку органічного сільського господарства.	–	8		8
Тема 2. Сучасні альтернативні системи землеробства.	–	8		8
Тема 3. Суть, цілі та завдання органічного землеробства.	–	8		8
Тема 4. Екологічні фактори життя рослин і закони землеробства.	10	8		18
Тема 5. Наукові підходи управління родючістю ґрунтів в органічному землеробстві.	30	8		38
Тема 6. Бур'яни як компонент агрофітоценозу та екологізація системи комплексних заходів їх контролювання.	-	-		-
Тема 7. Науково обґрунтована сівозміна – ключовий чинник органічного землеробства.	–	-		-
Тема 8. Проміжні, бінарні посіви та їх роль в органічному землеробстві.	–	-		-
Тема 9. Наукове обґрунтування ґрунтозахисних заходів та систем механічного обробітку ґрунту.	-	-		-
Тема 10. Протиерозійна організація території та протиерозійні заходи у ґрунтозахисному землеробстві.	–	-		-
Екзамен	–	–	20	20
Всього	40	40	20	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИДІВ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Виконання лабораторних робіт та їх захист
(201АС-А-дфд-2020 [1]; 201АС-А-дфд-2021)

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	4	Здобувачем надана повна відповідь у письмовій формі (не менше 90% потрібної інформації).
Достатній	3	Здобувачем надана достатньо повна відповідь у письмовій формі (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями.
Задовільний	2	Здобувачем надана неповна відповідь у письмовій формі (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки.
Низький	1	Здобувачем надана коротка відповідь у письмовій формі із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації).

Виконання лабораторних робіт та їх захист
(201АС-А-дфд-2021 [1]; 201АС-А-дфд-2022)

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	10-9	Здобувачем надана повна відповідь у письмовій формі (не менше 90% потрібної інформації).
Достатній	8-6	Здобувачем надана достатньо повна відповідь у письмовій формі (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями.
Задовільний	5-4	Здобувачем надана неповна відповідь у письмовій формі (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки.
Низький	3-1	Здобувачем надана коротка відповідь у письмовій формі із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації).

Виконання завдань самостійної роботи
(201АС-А-дфд-2020 [1]; 201АС-А-дфд-2021)

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	4	Здобувачем надана повна відповідь у письмовій формі (не менше 90% потрібної інформації).
Достатній	3	Здобувачем надана достатньо повна відповідь у письмовій формі (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями.
Задовільний	2	Здобувачем надана неповна відповідь у письмовій формі (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки.
Низький	1	Здобувачем надана коротка відповідь у письмовій формі із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації).

Виконання завдань самостійної роботи
(201АС-А-дфд-2021 [1]; 201АС-А-дфд-2022)

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	8	Здобувачем надана повна відповідь у письмовій формі (не менше 90% потрібної інформації).
Достатній	6	Здобувачем надана достатньо повна відповідь у письмовій формі (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями.
Задовільний	4	Здобувачем надана неповна відповідь у письмовій формі (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки.
Низький	2-1	Здобувачем надана коротка відповідь у письмовій формі із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації).

Виконання контрольної роботи
(201АС-А-дфд-2021 [1]; 201АС-А-дфд-2022)

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	20-18	Здобувачем надана повна відповідь у письмовій формі (не менше 90% потрібної інформації).
Достатній	15-13	Здобувачем надана достатньо повна відповідь у письмовій формі (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями.
Задовільний	9-8	Здобувачем надана неповна відповідь у письмовій формі (не менше 60% потрібної інформації та незначні помилки).
Низький	3-1	Здобувачем надана коротка відповідь у письмовій формі із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації).

Схема та критерії оцінювання рівня знань ЗВО при проведенні екзамену з дисципліни
Органічне землеробство

При складанні екзамену здобувач вищої освіти денної форми навчання має змогу отримати максимально 20 балів із наступним їх розподілом:

- 20 балів** – Здобувачем надана повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації), здатен знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, вміє використовувати набуті компетентності для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обґрунтування і нахили.
- 19–15 балів** – Здобувачем надана достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями, вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
- 14–8 балів** – Здобувачем надана неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації та незначні помилки) на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.
- 7–5 балів** – Здобувачем надана коротка відповідь на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу (до 20 %).
- 4–1 бал** – Здобувачем надана коротка відповідь на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів (до 10%).

Трудомісткість:

Загальна кількість годин 210 год

Кількість кредитів 7,0

Форма семестрового контролю **екзамен/залік.**

Політика навчальної дисципліни.

Відвідування занять є обов'язковим. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Пропущені заняття здобувач вищої освіти зобов'язаний відпрацювати.

Письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями у межах встановлених норм. У разі виявлення факту плагіату здобувач вищої освіти отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати його. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (у т. ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>.

Є можливість опанування даної навчальної дисципліни за програмами академічної мобільності (внутрішньої / міжнародної) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером та / або індивідуальними запрошеннями. Визнання та перезарахування результатів такого навчання відбувається спеціально створеною комісією на підставі поданих здобувачем вищої освіти відповідних документів з використанням Європейської кредитно-трансферної системи. Організаційні процеси навчання за програмами академічної мобільності регламентуються Положенням про академічну мобільність здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті перед опануванням даної освітньої компоненти. Визнання набутих результатів навчання або відмова у їх визнанні. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах, зокрема: Prometheus, Coursera тощо. Особливості неформального / інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Агрономічні аспекти екологічно безпечного землеробства: монографія / Кохан А. В., Фролов С. О., Швартау В. В., Глущенко Л. Д., Гангур В. В., Самойленко О. А., Лень О. І., Олєпир Р. В.; за ред. А.В. Кохана. Полтава: Дивосвіт, 2016. 120 с.

2. Бегей С. В. Екологічні проблеми землеробства: Підручник. Львів: „Новий Світ–2000”, 2007. 429 с.

3. Бегей С. В., Шувар І.А. Екологічне землеробство. Підручник. Львів: „Новий Світ–2000”, 2020. 429 с.

4. Вовк В. Сертифікація органічного сільського господарства в Україні: сучасний стан, перспективи, стратегія на майбутнє [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://www.lol.org.ua/ukr/vegetables/showart.php?id=15634.](http://www.lol.org.ua/ukr/vegetables/showart.php?id=15634)

5. Гармашов В.В., Фомічова О.В. До питання органічного сільськогосподарського виробництва в Україні. Вісник аграрної науки. 2010. № 7. С. 11-16.

6. Гудзь В. П., Примак І. Д., Будьонний Ю. В., Танчик С. П. Землеробство: Підручник. 2-ге вид. перероб. та доп. / За ред. В. П. Гудзя. К.: Центр учбової літератури, 2010. 464 с.

7. Екологічні проблеми землеробства: Підручник /За ред. В. П. Гудзя. Житомир: Вид-во „Житомирський національний агроекологічний університет”, 2010. 708 с.
8. Екологічні проблеми землеробства / За ред. І. Д. Примака. К.: Центр учбової літератури, 2010. 456 с.
9. Загальне землеробство: Підручник / За ред. В.О. Єщенка. Вища освіта, 2004. 336 с.
10. Сидеральні культури (практичні рекомендації) / С. С. Антонєць, А. С. Антонєць, В. М. Писаренко, В. В. Замикула, С. Л. Москаленко, П. В. Писаренко, О. С. Пипко, С. В. Поспєлов, В. М. Самородов, І. О. Чєкрїзов, В. В. Гангур, Г. В. Лук'яненко, Т. М. Дядєчко, С. Ф. Швидь, С. А. Ніколаєва, С. І. Панченко. Полтава: «Сїмон», 2011. 51 с.
11. Органічне землеробство: з досвіду ПП «Агроекологія» Шишацького району Полтавської області (Практичні рекомендації) / С. С. Антонєць, А. С. Антонєць, В. М. Писаренко, М. М. Опара, П. В. Писаренко, І. О. Чєкрїзов, С. Л. Москаленко, Г. В. Лук'яненко, В. М. Самородов, В. В. Писаренко, В. В. Гангур, Т. М. Дядєчко, С. А. Ніколаєва, Ю. Г. Писаренко, В. О. Тур. Полтава, 2010. 198 с.

Допоміжна

1. Андрушенко В. Світовий досвід переходу від традиційного до органічного агровиробництва та можливості його застосування в Україні. АгроСвіт. 2015. № 7. С. 55–62.
2. Бур'яни в землеробстві України: прикладна гербологія / За ред. І. Д. Примака та Ю. П. Манька. Біла Церква, 2005. 664 с
3. Кривов В. М. Екологічно безпечне землекористування Лісостепу України. Проблема охорони ґрунтів. К.: Урожай, 2008. 302 с.
4. Мікроорганізми і альтернативне землеробство / В.П. Пати́ка, І.А. Тихонович, І.Д. Філіп'єв та ін. К., Урожай, 1993. 176 с.
5. Наукові основи землеробства / За ред. І. Д. Примака. Біла Церква, 2005. 408 с.
6. Писаренко В.М. Система органічного землеробства агроеколога С.С. Антонця. ПДАА, 2016. 131 с.
7. Поспєлов С., Самородов В. Сидерація: восстанавлюємо ґрунт, удосконалюємо майбутній урожай. Зерно. 2011. № 1. С. 16–22.
8. Танчик С. П. No-till і не тільки. Сучасні системи землеробства. К.: Юнівест Медіа, 2009. 160 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України – dir@dnsgb.kiev.ua
2. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського – nlu@csl.freenet.kiev.ua